

Kugbɔnkpiεku kua Pɔl kele' ki de' Timote nnɔ Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kele' Timote tigbɔnt tule nε. U kele' tɔ ki laa' u caan' Kristo ya tɔan nɔ nɔ ji sɛn' bi li liike yε ma bo nɔ Kristo yaab nɔ faake mitekjim ni nε. Timote ya naa yε Suf nε ki pε Kristo ya sɛn bo, nε u'baa yε grɛk ka pε Kristo ya sɛn bo. Timote là tε ki sɔnh nin Pɔl nε ki pɛrɛ' wɔ isɛn yà yεbe ya jom.

Kugbɔnkpiεku kuu ni, Pɔl tɔkeh Timote u li tien ma kí liike Kristo ya tɔan nnɔ nε. U tɔke' wɔ ki ye binib biba te itɔan nnɔ ni ki wɔknɛ miwɔknɛ mɔ nɔ kpe sɛn (1:3-7; 4:1-4; 6:3-5), ki teh tibont tɔ te uɛndun wuu ni nnɔ ya tuba nɔ mɔn, ki teh binib nɔ dɔan upiikuɔn, ki la jinh tijier tubambε. Nɛn bo nε Pɔl tɔke' Timote ki ye wɔ nɔ tiere Kristo yaab kí ye: Uwien nɛn' nà kε nnɔ mɔn nε.

U wuɔn' wɔ u li tien ma kí gɛnde itɔan nnɔ ya ciɛnb, ki gbierɛ' binib bε nɔ li pukeh Uwien, kí li kàareh wɔ (iyul 2), ki tɔke' itɔan nnɔ ya ciɛnb li fuobe ma bo (iyul 3).

Pɔl tɔke' Timote ki ye wɔ nɔ li likeh itɔan nnɔ kε mɔnmɔnm (iyul 4-6).

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yε *Yesu Kristo ya tond nε. Uwien ti'Nmiɛnl nin Yonbdaan *Yesu Kristo wà yε ti'dɛndɛnl nnɔ nε ye nɔ li yε u'tond. ² Timote, n

kieh kugbɔnku kuu ní de sin nɛ. A yé n'bumɔ̀nk kí ñɛ ti ηmɔ̀be mitekjim mà nnɔ̀ bo nɛ. Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke ηɛ, kí muɔ̀ ηɛ micɛɛkm, kí de ηɛ uyenduɔ̀n.

Liike a'yul bo nin biwɔ̀nwɔ̀knɔ̀ bà tulndeh binib nnɔ̀

³ N là joh Maseduɔ̀nn ya tinfenm bó ma nnɔ̀, n là sure' ηɛ á juore Efɛs ya du ni, kí pien binib bà te len kí wɔ̀knɔ̀ miwɔ̀knm mà ηa kpe sɛn nnɔ̀ nɛ. ⁴ Bi la ji ní li tuuke gbeyienkaar nin bi'yaajɛb ya yel yà bi findeh i'bo ka gbendeh nnɔ̀ bo. Nɛn nɛ cèreh miniem bàareh. Na cèreh binib bɛndeh Uwien bonde' ma bo wɔ̀ ní ηmien binib kí ñɛ mitekjim bo. ⁵ N là sure' ηɛ á pien bɛ ηɔ̀ bɛ ní li yé binib bà ya fɛ̀l bo ηa ηmɔ̀be jɔ̀knt, kí li yíe tɔ̀b, kí li ηmɔ̀be iyenmaalmɔ̀nmɔ̀n, kí li ηmɔ̀be mitekjimɔ̀nm. ⁶ Binib biba te, ka ji pɛ u ya sɛn bo, bi tùre' nɛ, ki lienh gbɛfenfenm, ⁷ ki yih bi'ba *Yiko ya wɔ̀nwɔ̀knɔ̀, ka bɛn bi lienh nà nnɔ̀ ya tingi, ki niireh nin bi cɛ nà bo nnɔ̀.

⁸ Ti bɛn ki ye *yiko mɔ̀n nɛ, nĩ yé unil taah wɔ̀ ki sɔ̀nh itùon ni'donbó la. ⁹ Tùɔ̀re mɛn kí cii kí ye yiko ηa te ki de' nimɔ̀n, ama u te ki de' bà ηa boh wɔ̀ nin bà yíe' Uwien ya ñɔ̀bu bó nin bà ηa pɛ Uwien bo nin bibiɛrdɛnb nin bà yindeh Uwien nin u'bont kɛ nin bà kuuleh bi'naambɛ nin bi'baambɛ nin bà kɛ yé binikub nin ¹⁰ isɔ̀nsɔ̀nd nin bà dàan' bipiib ki duɔ̀ndeh nin bi'jetɔ̀b nin bà kuɔ̀reh iyonbe nin bitonnɛndɛnb nin bà poleh itonnɛnpòl nin bà kɛ yíe' miwɔ̀knm mà kpe usɛn nnɔ̀ nɛ. ¹¹ Mi ya wɔ̀knm nɛ pɛ tigbɛmɔ̀nmɔ̀nt tà wɔ̀ngɛh Uwien ya kpíeke nnɔ̀ bo. Uwien uyenduɔ̀ncien ya daan nɛ taa' tù ki ηukn' nni.

Pɔl faareh Yesu Kristo

¹²Yonbdaan *Yesu Kristo nɛ de' nni mituɔm. Nɛn bo nɛ n faareh wɔ. U du n'bo nɛ ki gɛnde' nni ń sɔn u'tuonl. ¹³Uyo uba n là lienh u'bo fɛnfɛnm nɛ, ki jɛndeh u'nib, ki bre ka muɔh bɛ cɛcɛkm, ama u muɔ' nni micɛcɛkm, kimɛ ma là bɛn n teh bà, ka laan là teke' wɔ ki jin' mɔ. ¹⁴Yonbdaan *Yesu Kristo ya juokm yɛbe ki gbien' ma nnɔ nɛ u cɛrɛ' n teke' wɔ ki jin', ki yíe wɔn nin u'nib kɛ. ¹⁵Tigber tuu te nɛ, ki kpɛ binib ń tuo tu'kɛ. Tun si: *Yesu Kristo baa' unɛndun wuu ni, wɔ ń lá ɲmien bibiɛrdɛnb nɛ, nɛ min nɛ yé ubiɛrdaan ki cɛn' bi'kɛ. ¹⁶*Yesu Kristo muɔ' nni micɛcɛkm, ɲɔ min wà yé ubiɛrdaan ki cɛn' binib kɛ nnɔ bo wɔ ń wuɔn u ɲmɔbe sukɛ ki gbien' ma bo nɛ. Nɛn nɛ li yé kudĩɛku binib bà li teke wɔ, kí ji kí lɛ limiɛl là ɲa ɲmɔbe gbenm nnɔ bo. ¹⁷Binib kɛ ń li pèkeh Uwien, kí li kpiɛkreh wɔ uyo kɛ. Wɔn nɛ yé Uwenbaabe, nil ɲa lenh wɔ, u yé Uɛrciɛn wà tuu ki te uyo kɛ nɛ. Ami.

¹⁸N'buk Timote, n ye ń tɔke ɲɛ tigber tà sɔ kí ńɛ bi là sɔkn' Uwien ya ńɔbon yà a'bo nnɔ. Ni yɛn bo kí mɔ limuɔl là mɔn, ¹⁹kí li ɲmɔbe mitekjim nin iyɛnmaalmɔnmɔn. Binib biba dâan' i ya yɛnmaale nɛ ka ji ɲmɔbe tekjim. ²⁰Bi'ni bile si: Himene nin Aleksand. Nɛ n taa' bɛ ki ɲukn' Satan, ɲɔ bɛ ń bɛnde kí ye na mɔn bɛ ń ji ń suke Uwien.

2

Li kàareh mɛn ki dienh binib kɛ

¹Nɛn bo, tigber tà yé tigbɛkpiɛkt n li tɔke nɛ si: ní li kàareh ki miɛh Uwien, ki gbáanh wɔ, ki faareh wɔ ki dienh binib kɛ ²nin bibɛrb nin udu ya ciɛnb kɛ ɲɔ tí li te uyɛnduɔn ni, niba la ɲaabe tí'yɛnm, kí

li pε Uwien ya sεn bo, kί li yé binib bà ya tetem kpε bε ní li boh bε. ³ Nεn nε mǎn Uwien ti'Nmiεnl ya nun bó ki sǎnge u'yεnm. ⁴ U yíe binib kε ní ηmεre nε, kί bεnde kί ye u'gbεr yé tigbεmǎnt. ⁵ Kimε Uwien te uba nε. Ucεndεnduol mǎ te uba nε binib nin Uwien ya siik ni. Wǎn si: *Yesu Kristo wà tien' u'ba unisaal, ⁶ ki tuo' ki teke' binib kε ya kuum ki kpo', ηǎ wǎ ní dε bε kί wiε nnǎ. Nεn nε wuǎn' ki ye Uwien yíe wǎ ní ηmiεn binib u ya yo nε. ⁷ Nεn bo nε Uwien gènde' nni ní li yé *Yesu Kristo ya tond, kί li kpaandeh u'gbεr, kί li wǎknh tù bà ηa yé Sufmbe ηǎ bε ní teke wǎ kί ji, kί bεnde kί ye tù yé tigbεmǎnt nε. Ma nεndeh n tǎkeh tigbεmǎnt nε. ⁸ Tǎ, n yíe Kristo yaab te nà saan kε la, bijεb ní li kǎareh, ki findeh inuǎ, ki la cεre yǐ ní li yé binib bà ya fεl bo ηmǎbe tijǎknt ya nuǎ, ki la li ηmǎbe benpiebe, ki la li findeh nin tǎb.

Bipiib li ηmǎbe mitetem mǎ

⁹ Bipiib bεn wǎn, n yíe bε ní li guoh ní kpε upii ní li guoh ma bo nε, ki la cεre bi guo la, bε ní li lεnh bi'fε, ki la wǎngeh bi'ba, ki la li lùoh yulǎle wà faa, ki la tungeh ñǎkm ya kεnjǎnga wà ya daaku faa, ki la bèleh ilaan yà ya daaku faa, ki la guoh wεngolkaar tà ya daaku faa. ¹⁰ Ama bε ní li sǎnh itùonmǎnmǎn. Nεn nε mǎn ki de' bipiib bà kε lienh ki teh bi pε Uwien ya sεn bo. ¹¹ Bi wǎknh bε uyo wà la, bε ní li te suoo, kί li cengeh nin mibom. ¹² Ma ní de bε sεn bε ní wǎkn jεb, ka ní de bε ciεnt jεb bo. Bε ní li te suoo. ¹³ Kimε Uwien là kpiε' ki ñεn' Adam nε, ki tuǎn' Εfa. ¹⁴ Na yé uwε* là lεre' Adam nε, u là lεre'

* **2:14** Bi ye uwε la, bi niireh Satan nε. Liike 2 Korεnt 11:3.

Ɛfa nɛ u saa' likuəl ki bii' Uwien. ¹⁵ Ama upii juore' ki ηmɔbe mitekjim nin miyiem, ki pɛ Uwien ya sɛn bo mɔnmɔnm, ka wɔngɛh u'ba la, timɛr ηa rɪ cɛrɛ Uwien la ηmiɛn wɔ.

3

Kristo ya tɔan yaab ya sɛnlierl li te ma bo

¹ N ye rɪ tɔke tigbɛr tɔ nɔ tɔ te nɛ. Unil yie wɔ rɪ li likeh Kristo ya taanl la, u gɛndɛ' lituonmɔnmɔnl nɛ. ² Nɪ kpɛ Kristo ya taanl yaab ya sɛnlierl rɪ li yɛ unil wɔ ηa ηmɔbe biil nɛ, kɪ li ηmɔbe upii uba, kɪ li coh u'ba tibont kɛ ni, kɪ li ηmɔbe miyɛnm, kɪ li yɛ unil wɔ bi boh wɔ, kɪ li teknh bicɛnb, kɪ li yɛ unil wɔ li frɛ kɪ wɔkn binib Uwien ya gbɛr mɔnmɔnm, ³ ki la taa' u'ba kɪ de daam, ki la ηmɔbe jɛr. Wɔ rɪ li ηmɛ nin binib kɛ, ki la findeh nin nib, ki la cɛrɛ u'nun rɪ li mɔn ilike bo, ⁴ kɪ li likeh u'dɛncɛnl mɔnmɔnm, kɪ cɛrɛ u'bumu rɪ li ciɪh litubl, ki ηmɔbe mibom nɪ kpɛ kibuk rɪ li ηmɔbe mibom ma bo. ⁵ Kimɛ unil ηa rɪ frɛ kɪ liike u'dɛncɛnl mɔnmɔnm la, u li tien mila kɪ liike Uwien ya taanl yaab-i? ⁶ U la li yɛ wɔ ηa wuɔke' Uwien ya sɛn ni. U yɛ unil wɔ ηa wuɔke' Uwien ya sɛn ni la, nba la, u li ηmɔbe tigbɛngt, nɛ kɪ lɛ utudɛrɛ tɛn usɛnpol. ⁷ Nɪ kpɛ bɔ ηa yɛ Kristo yaab rɪ li pɛkɛh wɔ nɛ. U te nnɔ la, nil ηa rɪ len u'bo fɛnfɛnm, nɛ sɛnpol ya diɛku mɔ ηa rɪ cuo wɔ.

Kristo ya taanl ya totorb li te ma bo

⁸ Kristo ya taanl ya totorb mɔ li yɛ binib bɔ bi boh bɛ nɛ, ki la li yɛ iɪuɔn ilele ya nib, ki la taa bi'ba kɪ de daam, ki la jinh pɔnt. ⁹ Kɪ cɛrɛ jɔknt la li te bi'fɛl bo ηɔ bɛ rɪ li pɛ tigbɛmɔnt tɔ Uwien kpiire' tɔ nnɔ bo. ¹⁰ Bɛ rɪ kpiɛ kɪ fiin bɛ kɪ liike

bi'tetem te ma bo kí yaan. Bi laa' ba ηmabe biil la, bi li fre kí li sɔnh bitotorb ya tòn. ¹¹ Bipiib bà yé bitotorb mɔ li yé binib bà bi boh bε nε, ki la lienh tɔb bo fεnfεnm, kí li coh bi'ba tibont kε ni, kí li yé bipiib bà bi du bi'bo isen kε ni. ¹² Kristo ya taanl ya totorb li ηmabe upii uba uba nε, kí li likeh bi'bumu nin bi'dencen mɔnmɔnm. ¹³ Kimε binib bà sɔnh bitotorb ya tòn mɔnmɔnm nnɔ ya yel li kpienh nε. Bi ηmabe midum ki gbien' bi teke' *Yesu Kristo ki jin' ma nnɔ bo.

Nà cère' Pɔl kele' kugbɔnku kuu nɔ

¹⁴ N kiεh ηε kugbɔnku kuu nɔ ki daan n li baa a'saan na í wuɔke nε. ¹⁵ Ma lí baa' tonm mɔnɔn la, kugbɔnku kuu li cère á bende a li ηmabe mitetem mà Uwien ya nib ni. Binib nnɔ yé Uwien limiel ya daan ya taanl nε. Lí te tɛn likpenkpenl nε ki co tigbɛmɔnt ki dienh tù mituɔm.

Uwien kpiire' tigbɛbɔlkaar ki wuɔn' binib

¹⁶ Imɔn, Uwien bo ya paanm ya gber tà buɔ u kpiire' tù nnɔ yé tigbɛcient nε. Kristo nε yé tigber tà buɔ nnɔ, ki tien' u'ba unisaal, ki ñen' u'ba upaan bo *Mifuoñaanm nε wuɔn' ki ye u yé ugbɛmɔndaan, u cère' Uwien ya tondb laa' wɔ, bi kpaande' u'gber bà ηa yé *Sufmbε ni, nε binib teke' wɔ uηɛndun ni ki jin', Uwien taa' wɔ u'kpieke ni ki don' paaki bó.*

---

* **3:16** Bi li fre kí lɛbre Uwien taa' wɔ u'kpieke ni ki don' paaki bó kí ye Uwien cère' u'kpieke yebe mɔ.

4

Miwəknm mà ña kpe sen ya gber

¹*Mifuoñaanm len' nì wien ki ye ufəforyo binib biba li wiε mitekjim ya gber, kí paan isenpol tulndeh binib ki cèreh bi wəknh miwəknm mà nnə bo. ² Bi li cère binib bà yé ifuəñ ilele ya nib, ki yé bitonnendənb, ibiere tēbe' bi'yənm tən kudīeku kùà ña ñməbe ñmirm nnə, í tuln bε. ³ Binib bugben kùəndeh upiikuəñ nin tijier tubamε ya jim nε. Uwien nε ñen' tijier nnə ñə binib bà teke' wə ki jin' ki ben tigbεmənt nnə í li jinh tù, ki faareh wə tu'bo. ⁴ Uwien ñen' tibont tà kε nnə, tù mən nε. Ti la sèngēh tuba, ti jinh tà kε la, tí li faareh wə tu'bo. ⁵ Kimε Uwien ya gber nin ikaare nε məngreh nibonn kε.

Pəl təkē' Timote u li te ma bo u'tuonl ni

⁶ A wəknh Kristo yaab tigber tuu nə la, a li yé wəñ *Yesu Kristo ya tonsənl wə mən, kí cère Uwien ya gber tà a teke' tù ki jin' nnə nin miwəknmənmmənm mà a tūre' ki paan' mi'bo nnə í li yé a'bo tijier. ⁷ La tuuke gbeyienkaar, kimε ta kpe Wien ya sen. Nìkn kí li pε Uwien ya sen bo mənmmənm. ⁸ Unil ñikndeh kí tiinh u'gbenent í jaare la, nì mən nε ama nì li tore wə waamu nε. Unil ñikndeh kí pε Uwien ya sen bo mənmmənm la, nən nε li tore wə isen kε ni, kimε Uwien ye nən nε li cère binib í li fuobe fənfənnə wuə nin uyo wə we ní nnə. ⁹ Tigber tuu te nε, ki kpe binib í tuo tu'kε. ¹⁰ Ti sənēh itūon nin inunmón, kí məh limuəl, kimε ti ñməbe lidendənl Uwien limiəl ya daan bo nε. Wəñ nε yé binib kε ya ñmiēnl. U cinbe ki yé bà teke' wə ki jin' ya ñmiēnl nε. ¹¹ Wəkn binib tigber tuu, kí təkē bε kí ye bε í li teh nnə. ¹² La cère uba

ń yinde ηε a yé kinacenfɛ̀nbuk ma nnɔ bo. Ama li yé wà cuube u'lenm ni, ki ηmɔbe mitekjim nin mitetemɔnmɔnm, ki yíe binib, ka ηmɔbe biil ηɔ bà teke' Uwien ki jin' nnɔ ń tɛkn a'taal ni. ¹³ Taa a'ba kí de *Uwien ya gbɔnku ya káanm Kristo yaab ni, kí li sureh bε, kí li wɔknh bε haali nin n'baam. ¹⁴ La dàan *Mifuoñaanm ya paabu bùa te a'ni nnɔ. A laa' bù kí ñε bi là sɔkn' Uwien ya ñɔbon yà a'bo nin Kristo ya taanl ya cienb là taa' bi'nuɔ ki paan' a'bo ma nnɔ bo nε. ¹⁵ Taa a'ba kí de nεn kε, kí sɔn lituonl nnɔ tinɔjɛr tule. Nnɔ nε binib kε li lε a'tuon cuonh ma bo. ¹⁶ Liike a'tetem, kí li ben a wɔknh binib ma bo, kí li ñikndeh isen kε ni. A teh nnɔ la, sin bugben li ηmɛre, nε bà cengeh a'bó nnɔ mɔ li ηmɛre.

5

A li te ma bo nin Kristo yaab

¹ La gbierɛh jɛciɛn nin jɛr, ama li gbierɛh wɔ tɛn a'baa, kí li gbierɛh binacenfɛ̀nb tɛn a'ninjɛb, ² kí li gbierɛh ipiiciɛn tɛn a'naambe, kí li gbierɛh bijɛfɛ̀nb tɛn a'ninsɛb, kí la kuɔn a'ba jɔknt nin bε. ³ Li toreh bikpopiib bà ηa ηmɔbe bà likeh bε. ⁴ Ukpoppi ηmɔbe mubumu bii iyaabii la, nɪ mɔn bɛn nε ń kpiε kí li toreh bi'den yaab, kí wuɔn kí ye bi boh bε. Bi teh nnɔ la, bi jiiindeh bi'naambe nin bi'baambe bi là wube' bε ma nnɔ bo nε, kime Uwien ya yɛnm sɔnge nɛn bo nε. ⁵ Ukpoppi wà ηa ηmɔbe wà li likeh wɔ, ki juore' ki te u'ba kpein la, u du Uwien bo nε, ki tuu ki kàareh ki miɛh wɔ ñɔnku nin wien ni. ⁶ Ama ukpoppi pε lisɔnsɔndl bo, ki teh u'yɛnm yíe nà la, nin u fuobe ma kε nnɔ, Uwien ya sɛn bo wɔn, u kpo' ηɔ. ⁷ Tɔke bikpopiib tigbɛr tuu nɔ ηɔ nib la lε bi li dule nà bo kí biin bε. ⁸ Wà ηa

toreh u'yaab, ni'ke tu nin wa toreh u'tiema dencenl ni yaab la, u wie' mitekjim ya sen ne, ki bre ki cen' wa na teke' Kristo ki jin'.

⁹ A li kele ukpopii wa ya yel bikpopiib ya yel ya gbɔnku si: wa ti fii' ma, u kun' ticer miba kpein ne, ki nmabe ibin piluob. ¹⁰ U li ye upii wa sonh itunmɔnmɔn binib ke pekeh wa i'bo ne. Yen si: u wube' u'bumu mɔnmɔnm, ki teke' bicenb, ki sokre' Uwien ya nib ya taan, ki tore' bijiinb, u'nun mon wa ri li sonh itunmɔnmɔn.

¹¹ Bikpopiib ba faan ben wan, daan be, kime bijeb ya menku la cuo' be la, bi li wie Kristo ya gber ne, ki li nuunh be ri liebe ki kun ticer, ¹² ka ri son bi la len' ki ye bi li son Kristo ya tuonl la no. Nen bo ne bi li nmabe libiil. ¹³ Ba nmabe tun ma no, bi li cuonh ki lindeh inien ne. Na ye ba nmabe tun baba ne, bi li ye binokpɔbdenb ne, ki li koh binib ya gber ni, ki li lienh gbefenfenm. ¹⁴ N ye bikpopiib ba faan no ri liebe ki kun ticer ne, ki maa mubumu, ki li likeh bi'den mɔnmɔnm, ki la cere' unennend ri le u li dule na bo ki len ti'bo fenfenm, ¹⁵ kime bikpopiib biba wie' Kristo ya sen ne ki paan' *Satan bo.

¹⁶ Upii wa teke' Kristo ki jin' ki nmabe bikpopiib u'den la, wa ri li toreh be, ki la cere be ri li ye Kristo ya taanl bo tukl, no le ri fre ki li toreh bikpopiib ba na nmabe ba likeh be no.

¹⁷ Kristo ya taanl ya cienb likeh Kristo yaab mɔnmɔnm la, bi kpe be ri li boh be, ki li peh be mɔnmɔnm ne. Ni'ke tu nin ba kpaandeh Uwien ya gber, ki waknh tu nin inunmon no; ¹⁸ kime ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «A taa' une u taanh iji la, na ri lole u'nbu», ki liebe' ki ye: «Wa sonh lituonl la, u kpe be ri pe wa u'paaku ne.»

¹⁹ Bi biin' Kristo yaab ya cien la, na yé m̀n̄nkunb bile bii bita n̄e biin' w̄o la, la cenge t̀. ²⁰ Kristo yaab ya cienb ya uba tien' ibiere la, k̄n̄h nin w̄o binib k̄e ya nun bó η̄o bà s̄ien' nn̄o r̄i f̄enge.

²¹ N sureh η̄e Uwien nin *Yesu Kristo nin Uwien ya tondb bà cii' u'ñ̄abu bó nn̄o ya nun bó n̄e, li p̄e n wūon' η̄e isen yà n̄o bo, ki la η̄m̄obe a'ñ̄abu gb̄è nà bó, ki la η̄m̄obe ḡènḡènde m̄o. ²² A ye á de unil lituonl Kristo ya taanl ni la, la yíe tonm kí p̄ok kí yuon a'nūo u'bo kí k̄aare kí de w̄o. La k̄o t̄ob ya biere ni. C̀ere sin bugb̄en ya tetem r̄i li wien.

²³ A tuu ki bungreh ma nn̄o, la li ñ̄uh ñ̄unm baba, li lengeh midaam m̄o waamu, η̄o n̄è r̄i li toreh a'benku. ²⁴ Bi lenh binib biba ya biere upaan bo n̄e kí yaan kí bu b̄e tibuur. Bit̄ob m̄o yí η̄a k̄piireh tonm. ²⁵ It̀uonm̄onm̄on m̄o te upaan bo n̄e. Iba l̄i būo m̄on̄on la, ya r̄i juore kí li būo.

6

Iyonbe nin i'c̄enbaambe ya gb̄er

¹ Binib bà k̄e yé iyonbe nn̄o b̄e r̄i li boh bi'c̄enbaambe m̄onm̄onm̄, ñ̄i k̄p̄e b̄e r̄i li boh b̄e ma bo, η̄o uba la l̄e u li dule nà bo kí len Uwien nin ti'w̄oknm bo f̄enf̄enm. ² Iyonbe yà ya c̄enbaambe teke' Kristo ki jin' nn̄o, ì la likeh i'c̄enbaambe nn̄o f̄enm, kí ye bi yé i'ninjīeb ma nn̄o bo. Ama yí r̄i li t̀ūreh ki s̄onh lituonl ki dienh b̄e, kim̄e b̄en bà jondeh i't̀uon bo nn̄o yé bà teke' Kristo ki jin' Uwien yíe b̄e n̄e.

Miw̄oknm mà η̄a k̄p̄e s̄en ya gb̄er

A li w̄oknh binib nà s̄o, ki sureh b̄e b̄e r̄i li teh nn̄o. ³ Unil w̄oknh miw̄oknm mà bore' miba, ka p̄e

ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya gbem̄nm̄ont bo, ka pε miw̄aknm̄ mà kpe Uwien ya sɛn bo la, ⁴ tigbengt nε yεbre' nin udaan nε wa bɛn niba, ki fε miniem, ki findeh iñ̄abon bo. Nɛn nε cère' ibinbinbe nin ik̄ònk̄òn nin isuk nin itɛnfuonbiere te, ⁵ ki cèreh binib niɛh miniem ka gbendeh, kimε bi'yɛnmaale ɲa kpe sɛn, nε ba bɛn gbem̄nt. Bi maaleh ki teh bi paan' Uwien ya sɛn bo la, bi li lε lifaal nε. ⁶ Im̄òn, unil ya yɛnm̄ sɔnge u ɲm̄obe nà bo, ki pε Uwien ya sɛn bo la, nɛn nε yé lifaacienl ki de' udaan. ⁷ Kimε ta tuke' niba ki baa' uɲɛndun wuu ni, ka rí tuke niba kí ñε u'ni m̄. ⁸ Nɛn bo, ti ɲm̄obe tijier nin tiwɛngolkaar la, cère mɛn ti'yɛnm̄ rí li sɔnge tu'bo. ⁹ Ama binib bà ya nun m̄ón lifaal bo nn̄o luh mibiikm̄ ni nε. Tijòrbont tà yεbe, ki bre ya mɛnku li cuo bε tɛn kudiɛku, kí cère bε rí k̄o mikuum ni kí juore fɛnm̄. ¹⁰ Kimε ilike ya yíem yé ibiere kε ya ñaan ya uba nε. Binib biba taa' bi'ba ki de' ilike ma nn̄o nε ki tùre', ka ji pε tekjim ya sɛn bo, nε ki nuun' bi'ba bo ijɛndciɛn.

¹¹ Sin Uwien ya nil̄o, la paan nɛn kε bo, kí li yé unil wà cuube, kí li pε Uwien ya sɛn bo, kí li ɲm̄obe mitekjim, kí li ɲm̄obe miyíem nin kuminku, kí li ɲm̄ε nin unil kε. ¹² M̄ò mitekjim ya muol m̄onm̄onm̄, kí li nuunh limiel là ɲa ɲm̄obe gbenm̄. Uwien yin' ɲε li ya miel bo nε, kí ñε lidaali là a len' m̄onm̄onm̄ bim̄ònkunb bà yεbe ya nun bó ki ye a teke' w̄o ki jin' nn̄o. ¹³ N sureh ɲε Uwien wà dienh tibont kε limiel nin *Yesu Kristo wà là kun' im̄òn m̄onm̄onm̄ P̄ons Pilat saan nn̄o ya nun bó nε. ¹⁴ Li boh n t̄oke' ɲε nà kε nn̄o, kí li wien, kí la li ɲm̄obe biil kí t̄i baa uyo wà Yonbdaan *Yesu Kristo li baa ní nn̄o. ¹⁵ Uwien sien' uyo wà nn̄o lá baa' la, u li

cère wɔ́ rí baa ní. Uwien ne yé uyenduɔ́n ya daan. Wɔ́n baba ne yé tibont ke ya Cenbaa, ki yé biberb ke ya ber, ki yé yonbdenb ke ya Yonbdaan. ¹⁶ Wɔ́n baba ne ɲa rí kpo, ki te kuwenwenku kùà ni uba ɲa rí fre kí kɔ́ ku'ni. Uba ɲa kpele ki laa' wɔ́, ka li li fre kí le wɔ́ mɔ́. Wɔ́n si kupenpeku nin mituɔ́m uyo ke. *Ami.*

¹⁷ Tɔ́ke binib bà yé bifáadenb unɲendun wuu ni nnɔ́ kí ye bi la li ɲmɔ́be gbengt, ki la li du lifaal nnɔ́ bo, kime lí yé mitafaam ne. Ama be rí li du Uwien bo, kime wɔ́n ne dienh te tibont ke ki gbiekeh ɲɔ́ tí li jondeh tu'bo. ¹⁸ Tɔ́ke bifáadenb nnɔ́ kí ye be rí li teh mimɔ́nm, kí li sɔ́nh itùon yà mɔ́n ki gbien', kí li punh ki la cuɔ́leh, kí li gbiinh bi'bont nin binitɔ́b.

¹⁹ Bi teh nnɔ́ la, bi taakeh lifaal là mɔ́n ka rí saa ne ki blinh bi'ba wenli bo be rí wun le limemònl.

Tigbefərkaar

²⁰ N'yo Timote, li likeh Uwien guun' ɲe nà nnɔ́ mɔ́nmɔ́nm. La paan gbefenfenm bo, kime tà kpe Wien ya sen, ki la paan bi nieh miniem mà kí maaleh ki teh bi ɲmɔ́be mibenm nnɔ́ mɔ́ bo.

²¹ Binib biba lienh ki teh bi ɲmɔ́be mi ya benm ne ki tùre', ka ji pe tekjim ya sen bo. Uwien rí juoke ne.

Uwien ya Jɔtiefɛnku ya gbɔnku
The New Testament in the Ngangam language of Togo
copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngangam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngangam

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
f30fbe0b-cda1-5a60-a4ee-8be80c6caef6